هونەرمەندی بەناوودەنگ فوئاد عەلی شێوەکار و پەیکەرتاشێکی کوردە و سالانێکی دوور و درێژە لە ئەوروپا دەژی و ئیتالیای مەلبەندی جوانی و هونەری هەڵبژاردووە. ئەم هونەرمەندە کە لە کوردستان بوو یەکێک بوو لەو لاوانەی موژدەی پاشەڕۆژێکی ڕووناکی لێ بەدی دەکرا، چونکە بەردەوام خەریکی هونەرەکەی بوو، بەشێکی گەورەی لە ژیانی خۆی بۆ تەرخان کردبوو.

دوای خوێندنەکەی بەغدای ڕووی کردە دەرەوە تا درێژە بە خوێندنە ئەکادیمییەکەی بدات و زیاتر بە شاکار و ڕێباز و هونەرمەندە مەزنەکان ئاشنابێت و لە ڕاستیدا یەکێکە لەوانەی زۆر چاک سوودی لەو سەفەرەی وەرگرتووە و ئەمڕۆکەش ڕەزامەندیی دراوە، چەندین پەیکەری لەناو گۆڕەپان و شوێنە گشتییەکانی ئەوێ دابنرێن، ئەم هەنگاوەش بۆ خۆی بەڵگەی ئاستی بەرزی هونەریی ئەو دەگەیەنن.

لەم دواییەش لە لایەن حکوومەتی هەرێمی کوردستانەوە ڕاسپێردرا مۆنێمێنتی (پێشمەرگەی نەناسراو) بۆ کوردستان جێبەجێ بکات، لە کاتی هێنانەوەی پرۆژەی ئەو مۆنێمێنتە و گەڕانەوەی بۆ کوردستان ویستی لە نزیکەوە بیروڕای ڕۆشنبیران و هونەرمەندانی لەبارەوە بزانێ، ئێمە لە گۆڤاری (ڕامان) بە دەرفەتمان زانی هەڤپەیڤینێکی هونەریی فراوانی لەگەڵدا ساز بکەین، ئەوەی دەیخوێننەوە بەرهەمی ئەو چەند سەعاتەی گفتوگۆکەمانە.

هونەرمەندی پەیکەرتاش فوئاد عەلی:
ئەگەرچی کەڵکم لە هونەری ئەوروپایی وەرگرتووە، بەڵام نامەوێ خۆشم ون بکەم

هەڤپەیڤینی:
ئازاد عەبدولواحید - د. موحسین ئەحمەد عومەر

ڕامــــان: پێویسته خوێنەران ئاشنایەتییەک لەگەڵ باکگراوەندی هونەریی ئێوە پەیدابکەن، سەرەتا ئەگەر دەکرێ باسی ئەوکات و سەردەمەمان بۆ بکەی کە لە شاری هەولێر دەستت بەکاری هونەری کردووە؟

فـوئاد عـەلی: پێش هەموو شتێک ببوورن کە ئەگەر کوردییەکەم باش نەبێ، چونکە ماوەی سی ساڵە لە کوردستان دابڕاوم و کەمتر ڕێ کەوتووە بە کوردی قسە بکەم.

ئێمە باس لەو سەردەمەی شارێک دەکەین کە هونەر تێیدا تازە گڕوگاڵی دەکرد و پێش ئێمە کارێکی وا لەو بوارەدا نەکرابوو، مامۆستا (جابیر پیرداود) یەکەم پەیکەرتاشی شارەکەمانە، تەنانەت خەڵکەکەش تێگەیشتنێکی دروستی لە بارەی هونەری شێوەکارییەوە نەبوو. کاریگەرییەکی زۆری تابلۆ فارسییەکان ئەوانەی شیعرەکانی خەیامیان وێنە کردبوو لەسەرمان هەبوو، لەسەرەتاوە حەزم لە وێنەکێشانە هەبوو، بۆیە لە ماڵێ دادەنیشتم و نیگارکێشیم دەکرد.

دواتر مامۆستایەکی قوتابخانەی ناوەندیمان بەداخەوە ناوەکەیم لەبیرنەماوە زۆر هاندەرم بوو، کە لە پێشانگاکاندا بەشداریم دەکرد هەستم بەوە دەکرد کارێکی هونەریی دەکەم و هەر ئەوەش پتر هانی دەدام بەردەوام بم.

پاشان بەهۆی هاندانی دەوروبەرەوە بەتایبەت کاتێ برادەرێکم هاتە ماڵمان و داوای چوار تابلۆی لە من کرد کە بۆی بکێشم، من ئەوکات لەلای خۆم پێم وابوو دەبێ کارەکەم چەندە لەئاستێکی بەرز دابێ کە ئەو داوای ئەو تابلۆیانەم لێدەکات، بەڵام دواتر زانیم ئەو تەنیا ویستوویەتی پتر هانم بدات، بەو چەشنە هاندەرام زۆرتر خۆم ماندوو بکەم. پاشان بڕیارمدا بچمە پەیمانگای هونەرە جوانەکان کە ئەوکات لە بەغدابوو، کە لە ماڵەوە باسم کرد بەداخەوە لەماڵێ ڕازی نەبوون، بەخۆتان باشتر دەزانن ئەوکات خوێندن لە پەیمانگای هونەرە جوانەکان زۆر مەقبوول نەبوو، زۆربەی گەنجەکان حەزیان لێ بوو ببنە دکتۆر و مامۆستا و ئەندازیار، بەڵام من پێداگربووم بچمە هونەرە جوانەکانەوە.

باپیرم کە لەناو خەڵکی هەولێر ناسراوە و ناوی (عەلی عەجەم)ە لەماڵەوە زۆر ڕێزیان لێ دەگرت و قسەیان نەدەشکاند، چوومە لای و پێم گوت بەتەمام بچمە بەغدا بۆ درێژەدان بە خوێندن و ماڵێ ڕازی نین، ئەویش شەوێ هاتە ماڵێ و گوتی ئەو کوڕە دەبێ بچێتە بەغداو لەسەر حیسابی من درێژە بە خوێندن بدات، ئەوانیش بە خۆشییەوە قسەکەیان نەشکاندو ناردیانم.

ئەوکات پێوەندی هێندە ئاسان نەبوو، بەغداش بۆ ئێمەمانان مانایەکی تری هەبوو، پەیمانگا پێنج ساڵ بوو، سێ ساڵ خوێندنی ڕەسم و پەیکەرتاشی و سرامیکمان هەبوو، دوو ساڵیش پسپۆڕیم لە پەیکەرتاشیدا وەرگرت.

پەیمانگەکە بەسەر چەند بەشێکی وەک شێوەکاری و مۆسیقا و شانۆدا دابەش ببوو، هەمووشمان لەگەڵ یەکتر بووین و هەر ئەو نزیکایەتییە جوگرافی و مەعنەوییە لە یەکتر وای لێکردبووین بە تەواوەتی لە هونەرەکان تێبگەین، بۆ وێنە برادەرمان هەبوو کەمانچەژەن بوو کە دەعوەتی کۆنسێرتی دەکردین، بە کورتی بە شێوەیەکی باش پێگەیشتبووین.

کاتێک دەگەڕاینەوە هەولێر لەگەڵ چەند برادەرێکم لە چایخانەی مەچکۆ کۆ دەبووینەوە کە ئێستاش هەروەک جاران بۆتە شوێنی هونەرمەند و ئەدیبان، بەڵام لە ڕاستیدا یەکەم جار ئێمە لەوێ کۆدەبووینەوە..

ڕامــــان: ئەو برادەرانەی لەگەڵتابوون کێ بوون؟ لە بیرتان ماون؟

فـوئاد عـەلی: عەباس عەبدوڵڵا یووسف، قەرەنی جەمیل، من، دارا محەمەد عەلی، نەجات واحید بوو کە ئێستا لە ئیتاڵیایە. کۆمەڵێک بووین لەوێ کۆدەبووینەوە و باسی هونەر و ئەدەبیاتمان دەکرد، بڕیارماندا هەر

ئازاد عەبدولواحید، فوئاد عەلی، د. موحسین ئەحمەد عومەر

کۆبوونەوەیەک یەکێک لە برادەرەکان بابەتێک ئامادە بکاو پێشکەشی بکات، هەر ئەوەش بووە هۆی ئەوەی گەنجەکان لە دەورمان کۆببنەوە، بەڵام پاشان بە دەستووری «ئەمن» ئەوێ قەپات کراو لێیان تێکداین.

ڕامان: بۆچی قەپاتیان کرد؟

فوئاد عەلی: ترسیان هەبوو، دەیانزانی ڕۆژ بەڕۆژ ئەو کۆبوونەوانە فراوانتر و گەورەتر دەبنەوە، ئەوکات جووڵەیەکمان لە هەولێر بەرێ خستبوو، پێشانگایەکی بە کۆمەڵمان کردەوە وابزانم لە ساڵی حەفتاو دوو بوو.

ڕامان: ئەو هونەرمەندانەی پێکەوە پێشانگاتان کردەوە کێ بوون؟

فوئاد عەلی: ئەو کۆمەڵەی کە ناوم هێنان نەجات واحید، قەرەنی جەمیل، نامیق عەلی قادر، من و کۆمەڵێک برادەری کەرکووک بووین، مەدحەت کاکەیی، و...تاد. ئەوە یەکەم پێشانگا بوو لە چەشنی خۆی کە بەشێوەی بە کۆمەڵ لە هەولێر بەڕێوە چووبێت.

ڕامان: لە وتەکانت وا دەردەکەوێت ئەگەر ئەو مامۆستایە هانی نەدابای ڕەنگبێ تۆ لە دنیای هونەر نەگیرسابایەوە، کەوایە دەتوانین بڵێین بە هەڵکەوت هاتوویەتە ناو دنیای هونەرەوە؟

فوئاد عەلی: هەڵکەوت نییە، چونکە شتەکە لەگەڵم ژیاوە.

ڕامان: یانی ئەو سروشتە لەناو خودی تۆدا هەبوو؟

فوئاد عەلی: بەڵێ هەبووە، بەڵام ئەو مامۆستایە کە بووە ڕێگە خۆشکەرێک بۆ من، ئەگەر ئەویش نەبوایە من لە نیگارکێشی بەردەوام دەبووم، بەڵام شتێکی زۆر باشە مامۆستایەک بە قوتابییەکەی بڵێ ئافەریم و ئیشەکەت باشە.

ڕامان: ئەو هاندەرەی تۆ باسی دەکەی ئایا لەناو ماڵەکەتاندا کەسێکی تر بێجگە لە باپیرت هەبوو هانت بدات؟

فوئاد عەلی: بەڵێ کاک یەحیا مەرجانی زاوامان هانی دەدام، بەڵام من لە منداڵییەوە حەزم لە هونەر دەکرد.

ڕامان: ئەو هاندانەی ئەو تا چ ڕادەیەک بوو، هەر قسە

کولتووری ئێمە بەشێکی بچووکە لە کولتووری گشتی، هیچ کولتوورێکیش بە دوورەپەرێزیی پێشناکەوێ

بوو یان فێری کردی ڕەنگ تێکەڵ بکەی، تابلۆ ئامادە بکەی؟

فوئاد عەلی: نەخێر دەمبینی وێنەی دەکێشا، بێجگە لەوەی وێنەی شیعرەکانی عومەری خەیامی هەبوو، ئەو شتانە وای لێ کردم بەردەوام لە کارەکەمدابم.

ڕامان: بێجگە لەو دوانە کەسی دیکە هەبوون؟

فوئاد عەلی: نەخێر.

ڕامان: هونەرمەندانی بەرزی ئەوکات لە هەولێر و لە کوردستان کێ بوون؟

فوئاد عەلی: گوێمان لێ دەبوو هونەرمەندێکی کورد هەیە بەناوی (محەمەد عارف) ئەوسا لە ڕووسیا دەیخوێند، هەروەها جابیر پیرداود هەبوو.

ڕامان: کاریگەریی دانیال قەساب و جەواد ڕەسووڵ ناجی و ئەوانەتان لەسەر هەبوو؟

فوئاد عەلی: بەڵێ، چونکە لە هەولێر خۆشنووسەکان هێندێ جار نیگارکێشییان دەکرد، بەڵام بەشێوەی حەز و ئارەزوو بوو.

ڕامان: ئەگەر بمانەوێ باسی ئاستی هونەری ئەو سەردەمە بکەین، بەڕای ئێوە ئاستی ئەو هونەرە لە هەولێری ئەو سەردەمدا بەشێوەیەکی سەرەتایی و سادە خۆی دەنواند؟ واتە ئەوەی داهێنانی هونەری تێدانەبوو وەکو دیمەن شکێن و فۆرم و شێواز و ڕەنگ و....؟

فوئاد عەلی: نەخێر زۆرتر حەز و ئاوات بوو ئەو شتانە نەبوو، جا من ئەوکاتەی باسی ئەو ماوەیەی ئیتاڵیا دەکەم باسی ئەو شتانەش دەکەم.

ڕامان: ئایا کاریگەری جابیر پیرداود وای لە تۆ کرد بەدوای هونەری پەیکەرتاشیدا بڕۆی یان کاریگەرییەکی تر هەبوو؟

فوئاد عەلی: ڕاستییەکەی لەناو ئاکادیمیای بەغدا بڕیارم دا، هەرچەند لە منداڵیشەوە حەزم لێدەکرد، بەڵام لەوێ کەوتمە ناو ئیشەکەوە. دەبوایە لەوێ بڕیاربدەم، لەوێش پاش سێ ساڵ خوێندن بڕیارم دا چەند کارێکی ئیتاڵیایی و جیهانیم دیت و ئەو شتانەش وایان لێ کردم هونەرەکەم زیاتر خۆش بوێ.

ڕامان: لە بەغدا مامۆستایەکی دیار هەبوو کە سەرنجی تۆ پتر بۆ لای ئەو هونەرە ڕابکێشێت؟

فوئاد عەلی: بەبیرم دێ مامۆستا (محەمەد غەنی حیکمەت) و دواتر کە (محەمەد عارف) گەڕایەوە ئێمەیان بە هونەری دەرەوەی وڵات گرێدا، بەبیرم دێ جارێکیان چووینە ماڵی مۆستا (محەمەد عارف) و چەند کەتەلۆگی هونەرمەندانی پێشاندایـن، یەکەم جار بوو کاتەلۆگی لەو چەشنە ببینین، لێرە شتی وانەبوو. لە ماوەی خوێندنمان لە پەیمانگا مامۆستا (فایەق حەسەن)مان ناسی و وردە وردە ئەو شتانە وای لێمانکرد لە جیهانێکی سادە و ساکار و سەرەتاییەوە بەرەو جیهانێکی ئاڵۆزتر و نوێ هەنگاو بنێین.

ڕامان: ئەو مامۆستا و هونەرمەندانەی ئەو سەردەمە لە بەغدا کاریگەرییان لەسەر تۆ هەبوو کێ بوون؟

فوئاد عەلی: ئەوانە کە لە ئیتاڵیاوە هاتبوون و لە عەرەبەکانیش (محەمەد غەنی حیکمەت) و (فایق حەسەن) و (میران سەعدی) کە لە ئیتاڵیا دەرسیان خوێندبوو، کە (میران سەعدی) عەرەبی بەغدا بوو لە دوا ساڵەکانی پەیمانگا لەگەڵ ئەو کارم کرد وەک (بحث تخرج) کە لەناو هەموویاندا سێ دانە هەڵدەبژێردراو لەناو سێ دانەکەش یەک دانە پەیکەر دەست نیشان دەکرا، ئەو ساڵە پەیکەرەکەی من یەکەم بوو و لەبەر دەرگای (فنون جمیلە) و بەرامبەر (باخچەی زەوراء) بە بەرزی (٥مەتر) دروستمان کرد و دامەزرا کە ئێستا بیری لێدەکەمەوە کاریگەریی هونەری ڕووسی زۆر بەسەرماندا زاڵ بوو.

ڕامان: دیارە ئەو سەردەمەش کاریگەریی بیرۆکەی چەپ بەسەر کوردستان و عیراقدا زۆر بوو؟

فوئاد عەلی: بەڵێ ئەوە ڕاستە. دروست کردنی ئەو پەیکەرە زیاتر و بەرەو کاری زۆرتر هانی دام. هەر بۆیەش بۆ خوێندن و گەڕانەوە. ئێمە سێ کەس بووین من و (بەهائەدین) کە هونەرمەندێکی خەڵکی سلێمانییە و کاک (نەجات واحید) کە بڕیارماندا بچینە ئیتاڵیا بۆ خوێندن. کاک (عەلی جابیری) برادەرمان ساڵێک پێشتر چووبووە ئیتاڵیا. نامەیەکمان بۆ نووسی کە دەعوەتێکمان لە (ئەکادیمیای ڕۆما)وە بۆ بنێرێ، چونکە بەو چەشنە دەمانتوانی خزمەتی سەربازی دوابخەین، ئێوە

دەستکردی هونەرمەند فوئاد عەلی

ئاگادارن کە ئەودەم سەربازی دووساڵ نەبوو، بەڵکو بچووبایە ناوی تەواوبوونی نەبوو.

ئێمە چاوەڕوانی ئەو داوەتنامەیە بووین، بەڵام ئەو داوەتە هەر نەهات، بڕیارماندا و گوتمان مادام نایەت بابچین ببینە سەرباز، لەو کاتیشدا کە چووین لە مەعەسکەر خۆمان ناونووس بکەین، ئەوکاتیش ناویان نووسیبای ئیتر دەرفەتی گەڕانەوە بۆ دواوە بە کەس نەدەدرا، ئەو عەسکەرەی ناونووسی دەکرد برادەرمان بوو، گوتی مەگەر ئێوە بڕیاری سەفەرتان نەدابوو؟ گوتمان داوەتنامەکەمان هەر نەهات و ئێمەش بڕیارماندا ببینە سەرباز.

چەکمەجەکەی کردەوە دەفتەری تێدا نەمابوو، گوتی بۆ سبەینێ نایەن؟ گوتمان باشە کەچی ئێوارە دەعوەتنامەکان گەیشتن، پاش مانگێک مەعامەلەمان کرد بۆ ئەوەی بۆ ئیتاڵیا سەفەر بکەین، ئەوە خەونی زۆربەمان بوو، بەڵام وامان لێ هات تا (٦) مانگ هەر لە مەعامەلەدا بووین، ئەوە بوو دۆزی سیاسی لە ساڵی ١٩٧٤ تەواو گۆڕا و

ڕۆژی سـەفـەرمـان لە فـڕۆکـەخـانە زۆربەی قـوتابیـانی ئەکـادیمیــای بەغـدا لەوێ بوون تا بەڕێمــان بکەن، بەخۆشمان چاوەڕوانی ئەوەمان نەدەکرد، ئەمنەکان شێت ببوون، بە هەرحاڵ ئێمەیان تەفتیش نەکرد و چووینە ناو فرۆکەکە پێنج دەققە پێش فرین لە پڕ گوتیان (میستەر فوئاد عەلی) گوتم بەڵێ گوتیان ئەوە دیارییەکە کچێکی برادەرت هێناویەتی، بەو شـێـوەیە چووینە ئیـتـاڵیـا و بینیمان جیهانێکی چەند جیاوازە.

بۆ هەر کـوێت دەڕوانی کـۆشکی هونەری و پەیکەرە، خۆمان لەبەرامبەر جیهانێکی نوێ و جواندا دەبینی.

لەوێ یەکسەر لە ئەکادیمیا دەستمان بە خوێندن کرد، دەبوایە مـامـۆسـتـایەکی ئەکـادیمی هەڵـبـژێرم و منیش کەسیانم نەدەناسی، بە هەڵـکەوت لەو ڕۆژانەی کە لەوێ بووم پێـشـانگای مـامـۆسـتـایەکم دیت کـە ناو (ئیملیوگرێکۆ) بوو کە یەکێکە لە هونەرمەندە گەورەکانی ئیتالی و ئەوروپی، کە یەکەم مۆزەخانەیان لە یابان بۆ کــردۆتەوە. ئیــشی ئەوم زۆر بەدڵ بوو، ئەوم وەک مامۆستای خۆم هەڵبژارد و بە ئینگلیزی قسەمان دەکرد.

من کـۆمـەڵێک ئیـشی خـۆم کـە لە بەغـداوە هێنابوو پێشـاندا، ئەو کـە بینی وتی تۆ لە قـۆناغی سێـیـەمدا وەردەگرم، یانی دوو ساڵم کتوپڕ تێپەڕکرد. وتم مامۆستا من دەمــەوێ بزاڤی هونەری ببــینم، بۆیە دەمــەوێ لە قــۆناغی یەکــەمــەوە دەست پێــبکەم، ئەولا ئەم لا برادەرێکیشم برد بۆی باس بکات، ئاخری لە دوو وەری گرتم و من ئەکادیمیای چوارساڵم بە سێ ساڵ تەواو کرد. لە شـاری (ڕۆمـا) سـاڵێک مـامـەوە، دوایی لە شـاری (فلۆرینسـا) کـە شـارێکی زۆر جـوانە و بۆ خـۆی مـۆزەخـانەیەکـە و لەوێ مــامــەوە بەنیــازی ئەوەی بگەڕێمـەوە، بەڵام دواتر سـەفـەرەکـە گـۆڕاو نەمـتـوانی بێمەوە.

ڕامـان: لەبەغدا پەیمانگات خوێندو لەوێش ئەکادیمیات تەواوکـرد، بێـجگە لەوەی دوو کـولتـووری بەرامـبـەر بەیەکترت بینی، دوو جۆرە سیستەمی خوێندنت بینی، تۆ باسی ئەو دوو سیستەمەی خوێندنەمان بۆ بکە، ئایا ئەوە کێشەی بۆ دروست نەکردی، یان چەندە سوودی بۆ تۆ تێدابوو؟

فـوئاد عـەلی: من دەڵێم وەکو ئەکادیمیا ئەو سوودەی لە ئەکادیمیـای بەغـدام وەرگرت زۆر زیاتر بوو لە ئەکادیمیای ئەوروپا، بەڵام وەکـو بزاڤی هونەری پێـچـەوانەی ئەوێ بوو، لێـرە بزاڤی هونەری نیـیـە، دیراسـەت هەیە، بەڵام لەوێ گـالەری زۆر هەیە، لە یەک شـەقـامـدا سێ- چوار گـەلەری هەیە و دەچی دەیبـینی. بێـجگە لەوە بەردەوام شتی نوێ دەبینی.

ڕامـان: لەوێ هونەرتان وەک لایەنی تیۆری خوێند؟

فـوئاد عـەلی: بەڵێ تیـۆری هەیە و لایەنی عەمـەلیش هەیە، مـێـژووی هونەر و ئاناتۆمی هەیە، من ئەوەم لەلا گـرینگە وەکـو ئەو دوو کـولتـووره و خـۆم بەرامــبـەر کولتوورێکی نوێ دیتەوە، یەکسەر هەستم پێکرد لە لای ئێـمـە هونەر بازرگانی پێـوە ناکرێت و فـێـربووین، بەڵام لەوێ هونەر بازرگانی پێوە دەکرێت.

ڕامـان: بەڵام هونەر لەوێ لایەنی جددیشی هەیە؟

فـوئاد عـەلی: بەڵێ لایەنی جـددی هەیە و منیش ئەو جیاوازییەم زووبینی و هەستم پێکرد.

ڕامـان: هەست دەکەی لێرە - لە کوردستان و لە بەغدا هونەرت بەشێـوەیەکی قـووڵی تیـۆری نەخـوێندبوو، بەڵام لەوێ کـەوتیــیـە ناو ڕوانینە هونەرییـە جـۆربەجـۆر و جیاوازەکانەوە؟

فـوئاد عـەلی: من لەوێ خۆم لەبەرامـبەر کولتوورێکی دیکەدا بینییـەوە، پێم وایە کـولتـووری ئێـمـە بەشـێکی بچووکە لە کولتووری گشتی، هیچ کولتوورێک بە تەنیا ســەرناکــەوێ، چونکە ناتوانێ بەردەوام بێ و بڕواتە پێـشێ، ئەگـەر پێـوەندیی بەم لاو ئەولاوە نەبێ، ئەوەش لەسـەر تۆ وەسـتـاوە کـە لەبیـریان نەکەی. من ناتوانم، چونکە بەرامـبەر بە کولتـوورێکی نوێ وەستاوم و کـتوپڕ تەواوی ئەو کـولتـوورەی کە پێی گـۆش کـراوم و فـرچکم پێوە گرتووە لەبیر خۆمی بەرمەوە و ناشمەوێ ئەوە بکەم. باشە خۆ ناشتوانم وەک زەڵاتەیەک (ببوورن ئەو وشەیەش بەکاردێنم) ئەو دوو کولتوورە لێک بدەم.

لەلای من هونەر وەکو مێزێکە کەسێ پێی هەیە، ئەگەر یەک لەو پێیـانە دەربێنی، مێزەکە ڕاناوەستێ. ئەو سێ پێـیـانەش لای من فۆرم و ناوەڕۆک و ئیـسـتێـتیـکایە. (مـەبەستم جوانی و ناشیرینی نییە، مـەبەستم ڕەسەنی هونەرەکـەیە). بۆ وێنە تابلۆیەک دەبینین کـە زۆر جـوانە، بەڵام مـانای نییـە و ڕەسەنایەتیشی نییـە، جوانییەکەی

زوو ماندووت دەكات و پێوەندییەک لەنێوان تۆ و تابلۆیەكە پەیدانابێ.

هەندێک جار دەبینی ناوەرۆكەكەی بەهێزە، بەڵام فۆرمێكی وای نییە و نازانی چییە؟ بێجگە لەو دوو شتە، ڕەسەنایەتیش زۆر گرینگە. هەوڵم داوە هونەرەكەشم بەدڵی خۆم بێت، ئەوجا ئەگەر توانی سەرنجی یەكێكی دیكە ڕاكێشێت ئەوە شتێكی زۆرباشە، بە پاكی نەک چاولێكەم هونەر لە چ ئاستێک دایە منیش وابكەم، بۆ وێنە هەندێک جار هونەرمەندێكی ئەفریقی دێتە فەرەنسا، یان ئیتاڵیا یان وڵاتێكی تر پاش دوو مانگی دیكە وەكو ئەوان نیگاركێشی دەكات. دەڵێن هونەر سنووری نییە. باشە سنووری نییە، بەڵام دەبێ كاریگەریی كولتووری تۆشی پێوە دیار بێ. من نامەوێ بەوەندە ساڵە، ڕابردووی خۆم لەبیربكەم.

ڕامان: بەڕای ئێوە كەسێک كە لە كولتوورێكەوە دەچێتە ناو كولتوورێكی دیكەوە دەبێ بە پلەی یەكەم دەرگایەكی دیكە بكاتەوە نەک ببێتە هۆی بزر بوونی دەرگاكەی خۆی، دەبێ خۆی بەو كولتوورە نوێیە دەوڵەمەند بكات؟

فوئاد عەلی: زۆرجاری وا بووە لەبەر بێ پارەیی دەستم كردووە بە كێشانەی تابلۆی بازرگانی بۆ فرۆشتن، بەڵام چونكە بە پشتیوانی هونەرێكی ڕەسەن ئەو كارەم دەكرد كارەكانم جوان دەردەچوون.. زۆرجار لەناو گۆڕەپانی سەیرانگاكان دادەنیشم و پۆرترێتی خەڵكیم دەكرد و بەوە دەژیام.

پاش ماوەیەک بیرم لەخۆم كردەوە گوتم من ناتوانم دوو جۆرە كاری هونەری بكەم، یەكیان بۆ ژیان ئەویتریان بۆ هونەر. دەستم كرد بە ئیشێكی دیكە كە پێوەندیی لەگەڵ هونەر نەبێت تا بتوانم هونەرەكەم بە پاكی بهێڵمەوە.

ڕامان: نەبوونی پێوەندی ئیشەكە و هونەرەكەت تووشی سەرلێشێوانی نەكردی؟

فوئاد عەلی: نا، كاتی خۆم دابەش دەكرد و دەم گوت ئەو لایەنە بۆ ژیانە، هاوكات منیش هونەرمەندێكم كە ناتوانم ڕاوەستم و بڵێم ئەوكارە بۆ مانگێكی دیكە دادەنێم، چونكە ئەوە شتێكە لە دەروونم دایە و بەردەوامە.

لەو ساڵانەی كە لە ئیتاڵیا مامەوە بەشداریی زۆر پێشانگای ئیتاڵی و كوردی بە كۆمەڵم كرد و بیست تا بیست و پێنج پێشانگای تایبەتم بەڕێوە بردووە كە هەموو ڕێكەوتەكانیانم ماوە. پتر لە پێنج پەیكەر و ئیشێكی موزاویک و دوو ئیش دیواربەندم لە ئیتاڵیا كردووە. ئەوەش پێیدەڵێن (مۆرالس)- (ئەفرێسكۆ) لەگەڵ گێچەكە تەفاعوولی كردووە، بەڵكو ئەوە (مۆرالس)ە وەكو ئەوانەی یەكسەر لەسەر دیوارەكە دەیكێشنەوە. پار شارەوانییەكی گچكەی نزیک شاری فلۆرنسا، دیوارێكی هەبوو (٤٠ مەتر) بوو، (شەش مەتر) بە (چل و دوو) كێبەركێیەكی دانا، من هێڵكارییەكم بۆ ناردن ئەو هێڵكارییە هەڵبژێردرا كە ئەو (مورالسەی) لێ بكەن و ئێستاش هەر لەوێ ماوە. لە ساڵی (٢٠٠٧) پەیكەرێكی نوێم دەچێتە ناو گۆڕەپانێک ئێستا دەستم پێكردووە و تا ئەو كات تەواو دەبێ لە (كومونەی گری) دەبێ كە لەو ساڵانەی دوایی لەوێ ناسراوم، بەڵام لە كوردستان كەمتر دەمناسن.

جار بووە لەبەر بێ پارەیی دەستم بە كێشانی تابلۆی بازرگانی كردووە، بەڵام چونكە بە پشتیوانی هونەرێكی ڕەسەن ئەوەم دەكرد كارەكانم جوان دەردەچوون

ڕامان: بە پێچەوانەوە لێرەش ناسراوی.. دانانی پەیكەر لەو جێگا حەساسانە كە بەخۆت دەزانی لووتكەی هونەری بەرز و داهێنانە كە مێژوو و شارستانیەتێكی لەپشتە، خەڵكێكی وەكو تۆ بە چ پێوەرێک لەوێ جێتان دەكەنەوە، واتە تەنیا پێوەرە هونەرییەكەیە یان شتێكی تری لەپشتەوە؟

فوئاد عەلی: پێوەرە هونەرییەكە لەبەرچاو دەگرن، ئەگەر تۆ خۆت پیشان نەدەی ئەوان نازانن ئیشەكەت چۆنە و بانگت ناكەن، جگە لەوەش ئەگەر داهێنانت هەبێ و شتێكی تایبەتی بكەی بانگت دەكەن و گرنگی پێدەدەن بە زەنگینی حیسابی بۆ دەكەن، ئەگەر شتێک لە كولتووری خۆتەوە ببەیتە ئەو شارەوە گرنگی پێدەدەن، چونكە منیش ئەگەر وەكو ئەوان ئیشم بكردبایە، ئەوە وەک ئەوەیە هیچم نەبردبێتە ئەو شارەوە.

رامـــان: سەبارەت بە خۆت باسی سێ شتت کرد یەک لەوان ڕەســـەنایەتی بوو، تۆ لە ڕوانگەی خـــۆتەوە چ پێوانەیەکت بۆ ڕەسەنایەتی هەیە؟

فـوئاد عـەلی: ڕەسەنایەتی ئەو کولتوورەیە کە تێیدا ژیاوی و پێـوەندی هەیە بە دابونەریت و کـەسـایەتی و دەروونی مرۆڤی کۆمەڵکاکەت، ئەمەش ڕەنگە، خەمە، ئافرەتە، حەسەن زیرەک گۆرانییەکی هەیە دەڵێ (خۆت لەناو باوەشت کـردییـە) ئەو دانیشـتنە بۆ من بوو بە ئیلهامی پەیکەرێک و دروستم کرد، دەبێ بۆچوونت بۆ شتەکە بەشێوەیەکی ناوچەیی بێ.

رامان: یانی پاراستنی مۆرکی ئێرەیە؟

فـوئاد عـەلی: بەڵێ، من ناڵێم هونەرەکە ناوچەیی بێ نا،بەڵکو دەڵێم کـەمـێک ڕەسـەنایەتی نەتەوەیی خۆت ئاوێتەی هونەرەکەت بکە. من کەڵکم لەهونەری ئەوروپی وەرگرتووە، بەڵام لەگەڵ ئەوەش نامەوێ خۆم بزر بکەم.

رامـــان: مـەبەسـتی تۆ ئەوەیە کە ڕەسەنایەتی لەلات پاراسـتنی کەلەپوورە، بەڵام بەشـێـوەیەکی نوێخـوازانە و تازە تەعبیری لێ بکرێ؟

فـوئاد عـەلی: بەڵێ ڕەسـەنایەتی پێـوەندی بە ژیانی ئێمەوە هەیە.

رامـــان: ڕەسـەنایـەتی چرووک و بێ مـاناش هـەیە کـە لەخزمەتی فیکری کۆن و تەقلیدی دابێ؟

فـوئاد عـەلی: ئێمە باسمـان کرد کـولتوور بە تەنیا ناڕواتە ڕێوە، دەبێ پێوەندیمان بە کولتووری ترەوە هەبێ، من ناتوانم لەناو بازنەی فـۆلکلۆردا خـۆم بهـێـڵـمـەوە، چونکە زۆر بەرتەسکە. دەبێ شـتـێک بێ کولتـوورەکەی دیکە لێی تێبگات تا بتـوانم ئەو دوو کـولتـوورە پێکەوە ببەستمەوە.

رامـــان: هاوکێشـەی ئەو ڕەسـەنایەتیـیـەی تۆ وەک هونەرمەندێ باسی دەکەی و موتوربەکردنی بە نوێخوازی و کاری مۆدێرن خۆی کێشەیەکی قورسە و کەم کەس هەیە بتـوانێ ئەو هاوسـەنگیـیـە ڕابگرێت. ئایا تۆ بەوە چەندە ماندوو بووی تا بتوانی ئەو هاوسەنگییە پێکبێنی؟

فوئاد عەلی: ئەوە بۆتە پارچەیەک لەژیانم و ڕۆژ بەڕۆژ بەرەو باشی دەڕوا، چونکە ئەوە ئامانجە. پیکاسۆ دەڵێ: هونەرمەند مـرۆڤـێکی ڕۆشنبـیـرە، واقـیـعـەکـەی خـۆی تێدەگاو وێنای دەکات، منیش ئەو شتانەی دەیانبینم و چاویشـمـان شت دەبینێ، ڕەخنەگرێکی فـەرەنسی کـە برادەری پیکاســۆ بووە ناوی (ئەندرێ بێـــردەی)یە و ئێسـتـاش دەژی. دە ساڵ لەوە پێشـتر چوومە لای ئەو ڕخنەگرە لە پێشانگایەکدا پێشکەشم بکات، ڕەخنەیەکی زۆر جـوانی بۆ من نووسـیـبـوو. ئەو دەڵێ (بەڕای من، بەڕای چاوی منیش). جـا بۆیە دەڵێم چاوی هونەرمـەند جیاوازە و هەڵگری جۆرێک لە ڕۆشنبیرییە.

رامان: ئەو هونەرمەندە چی دەڵێ؟

فوئاد عەلی: دەڵێ بەڕای من، بەڕای چاوی منیش ئەو پەیکەرانە تایبـەتن و دەمگەڕێنێـتـەوە بۆ لای کـۆن بەشێوەیەکی نوێ، من لەمۆنۆمێنتی پێشمەرگەدا هەستم بەو ڕەسەنایەتییە کردووە، ئەوە هاوسەنگییە.

رامـــان: وەک هونەرمـەندێک مـاوەیەکـە لەگەڵ هونەر دەژی، لەو ڕۆشنبیرییە هونەرییەی خۆت کە هەتە، لەگەڵ ڕۆشنبیرییەکی فراوان و گشتی کە پێویستە بۆ هەموو مرۆڤێک لە هەر بوارێکدابێ کە پرۆڤەی داهێنان دەکات، ئایا خـۆت لێی ڕازی؟ بە کورتی لە ڕۆشنبیریی هونەریی خۆت ڕازی؟

فـوئاد عـەلی: من زۆر لێی ڕازیم، چونکە پێـــوەی مـاندووبووم و چێـژێکم پێـدەدات، پاشـان چێـژ دەداتە خەڵک.

رامان: لێرە باس لەوە دەکەن زۆر هونەرمەندی بەتوانای کـورد کـە دەگـەنە ئەوروپا و بەتایبـەت ئیـتـاڵیـا بە پێچەوانەی ئێوە کە هونەرە بازرگانییـەکەت بەلاوە ناوەو لەپێناو هونەری ڕەسـەنـدا کـاردەکـەی، ئەوان تەواوی توانایی خـۆیان بۆ دابین کـردنی بژێوی ژیان لە بواری هونەری بازرگـانیـدا بەکـاردێن و لەوکـارەدا بزر دەبن، بۆچوونی ئێوە لەسەر ئەوە چییە؟

فـوئاد عـەلی: من نامـەوێ باسی هونەرمـەندانی دیکە بکەم. من دەتوانم باسی خۆم بکەم.

رامان: ئەوە خۆ دزینەوەیە؟

فـوئاد عـەلی: نا.. هەرچەندە حەز ناکـەم باسی خۆم بکەم، بەڵام ئەوە دەرفەتێکە کـاتێ باسی خۆم دەکەم بەو هیوایەم کە گەنجێکیش کەڵک لەوە وەرگرێ.

رامان: ئاخر ئەگەر ئێمە ڕەخنە نەگرین زۆر شتی خراپ درێژەی پێدەدرێت؟

فـوئاد عـەلی: ئەو بەرهەمـانەم لە کەتەلۆگ دیارن، کە

کردوومن، با لەسەر ئەوانە قسە بکەین..

ڕامـــان: ڕاسـتـە کـە ئـێـوە لە دەرەوە ناسـراون و لە کـوردسـتـانـیش هەر ناسـراون، بە تایبـەتی لەلایەنی هونەرییەوە ڕەخنەگرەکان و ئەوانەی گرینگی بە ئەدەب و هونەر دەدەن بە تەواوی ناسراون، ئێمە زۆر چێژ لەو ژیانە هونەری و ڕوانینە هونەرییە جوانەی تۆ هەتە وەردەگرین، بەڵام حـەز دەکـەین کـەمـێـک باسی هونەری ئێـرە- کـوردسـتـان بکەین- چی لێ دەزانی؟ لەوکـاتەوە لێـرە ڕۆیشتووی دوای ئەو هەمـوو ئەزموونە ئاڵۆزەی لەئەوروپا بینیـوتە و لە ڕوانگەی ئەو ژیانەی لەوێ هەتبووە ئێستا چۆن سەیری ئێرە دەکەی؟

فوئاد عەلی: بەرلەوەی وەڵام بدەمەوە دەمەوێ بڵێم من لەو سـاڵانەدا خـۆم مـاندوو کـردووە، ئەگـەر لەبواری مـادییەوە قسەیەک بکەم، من لە ئەوروپا هیچم نییە نە خانووم هەیە و نە هیچم هەیە، ئەگەر بتوانم لە مووچەکەم کـەمـێـک لەلایەک دابنێم پەیکەرێک بە برۆنز دەکـەم، دەسکەوتی مـاددی لە ئەوروپا بەو شـێـوەیەیە، یان هێـلـکارییـەک دەفـرۆشم. ئەو هێـلـکارییـە دەکـەمـە پەیکەرێکی برۆنزی. ئێـسـتـا زیاتر لە بیـست و سێ پەیکەرم لە پێشـانگایەک لە هۆڵەندا هەیە، باشـە من پارەم لەوانە سـەرف کـردووە، بەڵام کـەی دەفـرۆشـرێن؟ ئەوجـار من دەتوانم پارەیەکم بەدەست بکەوێ، بەڵام ئەو هونەرەش خۆماندووکردنێکی تایبەتی دەوێ، خەباتێکی دەوێ. هاتوومـەتەوە ئێرە خـۆم بۆچی مـاندوو کـردووە، بۆ ئەوەیە سبەینێ کە هاتمەوە خزمەتێکی وڵاتەکەم بکەم، بۆ ئەو خزمـەتەش پێویستم بەوەیە بە خـەڵکەکەم بناسێنن، پاشان پێویستم بە پشتگیریی حکومەت هەیە.

نە شەقامێکمان پەیکەرێکی تێدایە و نە گۆڕەپانێک، ئەگەر تێشی دابێ یان بەگێچی لە سلێمانی کراوە یان بە چیـمـەنتۆ کـراون کە پاش دوو باران لێدان (پیـرەمێـرد) دەبێتە (مەیموون)ەکە.

ڕامان: لە ڕووی هونەریشەوە زۆربەیان سەقەتن؟

فوئاد عـەلی: لە ڕووی هونەرییەوە ئەوەی لە ئەکادیمیا فـێـرە هونەر بێ ناتوانێ بیـهـێـنێـتـە سەر شـەقـام، ئەوە بەرپرسیـارەتییـەکی مـێژووییـە، ئەو هونەرەی دێـتـە سەر جادە تا دووسـەد سـاڵ نابێ دەستی لێبدرێ، تەنانەت باری پەروەردەیی خـۆی هەیە، یان لەخـۆوە بڵـێـی ئەوە

دەستکردی هونەرمەند فوئاد عەلی

جـوانە و دابنرێت. من کـە شـتـێک دەکـەم بۆ ئەو پرۆژەیە نزیکی ساڵێکە هەست بە بەرپرسیارەتی دەکەم.

ڕامـــان: مـەبەسـتت پرۆژەی مـۆنۆمێنتی پێشـمـەرگەی نەناسراوە؟

فـــوئاد عـــەلی: بەڵێ مـەبەسـتم ئەو مـۆنۆمـێنتـەیە، بەڕاستی لێرە هونەر کەوتۆتە دواوە.

ڕامـــان: مەبەسـتت ئەوەیە بڵێی ئەو پەیکەرەی لەسـەر جـــادە دادەنرێت دەبێ لایەنی پەروەردەیی و جـــوانی و مێژوویی لێکبدرێتەوە؟

فوئاد عـەلی: کە پارەمـان هەیە بۆ بەباشی نایکەین، تا خەڵکەکەش بیـبینێ. زۆر گـرینگە پەیکەری جـوان لەناو گۆڕەپانەکاندا هەبێ، چونکە خەڵکەکە بەبێ ئەوەی بچێتە گـــالەری دەیبـــیـنـێ و بارێکی پەروەردەیی لەســـەر بەجێدەهێـڵێ. بێـجگە لەوە یەکـێـتی نووسـەرانی کـورد تابلۆیەکی باشیان نییە، دەچیتە فەرمانگەیەک دەبینی نە پەیکەرێک نە تابلۆیەکی چاک هەیە. من داواکـــارم هاوکـاریی هونەرمـەندان بکرێت بگەڕێنەوە کـوردسـتـان،

ئاخر من بۆ بچم بە دەرەوەی بفرۆشم لە کاتێکدا لێرەش ئیمکانیاتی مادی هەبێ و لە شتی بێ کەڵک و بێ مانای سەرف دەکرێ، ئەو شتانەش لەناو ستۆدیۆی هونەرمەندەکە خەوتووە و ماوەتەوە و کەس نەیبینێ؟

رامان: تۆ بەیەکجاری گەڕاویتەوە کوردستان یان بەسەردان هاتوویتەوە؟

فوئاد عەلی: ئەو پرۆژەیە ئێشی لە ئیتاڵیاش دەوێ، من پاش سێ ساڵ ژیان لەوێ ئەوە لێرەم، بەڵام من لە توانایییمدا هەیە هەر ئیشێک هەبێ، تەنانەت وەک دەرس گوتنەوە ئامادەم بیکەم، لە سەردانێکم بۆ لایان قوتابیانی ئەکادیمی نەیاندەهێشت بڕۆمەوە، چونکە چەند شتێکم گوت پێیان خۆش بوو، دیاربوو شتێک بوو ئەوانی تووشی فکر کردنەوە کرد. من ئامادەیی خۆم نیشاندا، ئەوان دەزانن من پەیکەرتاشم و پەیکەرم لە شارەکانی ئیتاڵیا هەیە و لێرە نیمە.

رامان: دەبێ لەمڕۆوە زۆر پشتگیری بکرێی بۆ ئەوەی ئەو خەونەی هەتە بێتە دی؟

فوئاد عەلی: من خۆم بۆ هونەرەکەم ماندوو کردووە و حەز دەکەم ئەو پرۆژەیە و کارە هونەرییەکانم بێنەوە کوردستان.

رامان: تۆ دوای ئەو هەموو ئەزموونە کە هەتە لەکاری پەیکەرسازی، پێت وایە ئێستا هونەرمەندی کورد دەتوانێ شان لە شانی هونەرمەندانی جیهانی بدات؟

فوئاد عەلی: پێشانگایەکمان لە ناوەڕاستی شاری (ڤینا) کردەوە نزیکەی دوازدە هونەرمەند بەشداری کرد. لەوانە: ئازاد ئەحمەد و قەرەنی جەمیل و مالڤا و بەهادین و مەدحەت و ڕۆژان و من بووین، دواتر لە (کراکۆرک) کرا، تەنانەت ئەو دوو پێشانگایە ئەوروپییەکان بە شتێکی گەورەیان دەبینی.

رامان: ئەی ڕاگەیاندن شتی لەبارەوە نووسی؟

فوئاد عەلی: ڕاگەیاندن بەشێوەیەکی باش شتی لەسەرنووسی و هەڵیسەنگاند، لەوێ ئەو شتانە نییە هەر بڵێن ئافەرین.

رامان: باشە ئەدی ئەو پێشانگا گشتییەی کە بۆ هونەرمەندانی کوردستان بەناوی ئەنفال لە پاریس ساڵی نەوەد و سێ بوو کۆمەڵێک هونەرمەندی کوردستان دەعوەت کرابوون، ئەوانەت چۆن بینین؟

فوئاد عەلی: بەڵێ ئەو پیشانگایەم بینی، ئەوانە بەکۆمەڵ پێکەوە بوون، بەڵام ئەو دوو پێشانگایە لە ئاستێکی زۆر بەرز بوون.

ڕەسەنایەتی ئەو کولتوورەیە کە تێیدا ژیاوی و پێوەندیی بە دابونەریت و کەسایەتی و دەروونی مرۆڤی کۆمەڵگاکەتەوە هەیە

رامان: بە نیسبەت خۆت وەک هونەرمەندێک تاچ ڕادەیەک ڕەخنە توانیویەتی تۆ بەدنیای دەرەوە بناسێنێ؟ یان بە کوردت بناسێنێ؟ ئەگەر ڕەخنە حەقی تۆی نەداوە، حەز دەکەین قسەی خۆت بکەی؟

فوئاد عەلی: ماوەیەکی دیکە ئەو شتانە لە ئیتاڵیاییەوە وەردەگێڕمە سەر زمانی کوردی، هەر جارێ کە پێشانگام کردبێتەوە، بەشێوەیەکی چاک لەسەری نووسراوە.

رامان: بەوەش ئاسوودەی؟

فوئاد عەلی: من ئاسوودەم، بەڵام تەنیا میدیای کوردی باسی نەکردووم و کارەکانی منی فەرامۆش کردووە.

رامان: کاتێ پێشانگاکەت لێرە کردەوە دەکرێ ئەو نووسینانە لێرە پیشان بدرێن؟

فوئاد عەلی: لەبەر ئەوەی چەند هونەرمەندێکی چاکمان لێرە و چەند هونەرمەندی باشی ئینترناسیۆنالمان لە ئەوروپا هەیە، پێویستە لێرە مۆزەخانە بکرێتەوە، بەڵام پێش ئەو مۆزەخانەیە پێویستە بەرهەمەکانیان بگەڕێتەوە کوردستان و چەند پێشانگایەکی بەردەوام دابنرێت، با خەڵکەکە فێرە پێشانگاو گەلەری بن. لەناو ئەو هوتێلە بەناوبانگەی هەولێر (مەبەستی هوتێلی شیراتۆنە) ئەو تابلۆ بازرگانیانە هەیە کە نابێ وابێ، دەبێ کاری هونەریی باش هەبێ، تا ئەو خەڵکەی دێن تەماشای بکەن، تەنانەت دەبێ لە ناو دائیرەیەکی ئاساییشدا بەرهەمی باش دابنرێ، لەوانەیە بە تەن تابلۆ هەبێ، هەندێک هونەرمەند هەیە ئیش ناکات، دەڵێ چی بکەم ئیش بکەم و لەوێی دابنێم. باشە بۆ یارمەتییان نەدەین؟ دەزانن هۆڵەندا ماوەی دە ساڵە چ دەکات؟ بێجگە لەوەی ئەندازیارەکان بانگ دەکات کاری بیناسازی بکەن، هەرچی هونەری ئەوروپا هەیە کڕیویەتی، من چەندین

پەیکەرم لەوێ هەیە کە کڕیویانە. کاک بەهادین بەخۆی لەوێیە زۆر تابلۆی کڕدراوە، پاش چەند ساڵێک ئەوانە تابلۆی هونەری زۆریان لەلا کۆدەبێتەوە. لێرە کاتێک باسی هونەری جیهانی و هونەری ناوچەیی دەکەین بەخۆمان دەزانین ئەوروپا و ئەمریکا بە پارە و ئابووری و لایەنی سەربازی بەهێزن، ئەوان هونەرمەند خەڵق دەکەن. چەندین بازرگان و گەلەریان هەیە و هونەری جیهانی بەڕێوەدەبەن، ئەوانە بوونەتە مۆدێلێک و وا دێتە ئەژمار کە لە هەموو جیهاندا هونەر واتە پارە و هێز، ئەوەش وردە وردە وا دەکات کولتووری گەلانی تر بسڕدرێتەوە و مۆدیلێکی کولتووری خۆی دێنێتە گۆڕێ.

ڕامان: یانی باسی جیهانیبوون و گەڕان بەدوای پارە و هێزی سەرمایە و قازانج هەموو ئەوانە بەدژی هونەرن؟

فوئاد عەلی: بەڵێ ڕێک مەبەستم ئەوەیە، لەبەر ئەوەی وەک هونەرمەندێک نامەوێ کولتووری خۆم لەبیر بکەم، بەڵام ئەو دژی ئەوەیە و کولتووری بچووک لەناوخۆیدا دەتوێنێتەوە.

ڕامان: بەڵام دیسان لە کوردستان و لە ڕۆژهەڵات بەگشتی، جۆرێک لە کوێرەوەری هەیە کە نرخی ئەم جیهانیبوونە نازانێ کە ڕەنگبێ ببێتە هۆی بوژانەوەی هونەری، مەبەست ئەوەیە ئەو کوێرەوەرییە ڕێگە بە دروست بوونی ژیانێکی دیکەی نوێ دەگرێت، یانی هونەر بێنینە ناو ژیان، ناو شەقام، ناو میعماری، ئەوەش هەیە کە بەربەستن و بە ڕۆژێک و دوو ڕۆژ دروست نابێ و کاتی دەوێ..

فوئاد عەلی: بەڵێ کاتی دەوێ، بەڵام دیسان دەڵێم نابێ کولتووری خۆمان لەبیربچێتەوە و هونەری ئەوان ببێتە مودێلێک بۆ ئێمە و بەدوای ئەوان بکەوین، هەرکەس بۆ خۆی بەپێی تەعبیر و بۆچوونی خۆی دەبێ بوونی هەبێ، هەر ئەوەش وردە وردە زەنگینمان دەکا. بەڕاستی هونەر لە کۆمەڵگادا پێش هەموو شتێکە و دەتوانێ لە بواری ئابووری و پەروەردە..تاد جوولان دروست بکات، هونەر دەتوانێ چاومان بکاتەوە، کاتێ چاو لە تابلۆیەکی هونەری دەکەین لەناوەوە شاد دەبین.

ڕامان: بەپێی ئەزموونی خۆت لە هونەری پەیکەرسازیدا چەندە توانیوتە سیمایەکی کوردانە لە

دەستکردی هونەرمەند فوئاد عەلی لە فلۆرەنسا

هونەرەکەتدا بنوێنی؟

فـــوئاد عـــەلی: ئەوە پرسـیـارێکی زەحـمـەتە، من بەشـێـوەیەکی نە ئەکـادیمی و نە کـلاسـیکی کـاردەکـەم، بەڵکو (فیگەرەتیڤ) کاردەکەم، یانی (فیگەر) دەکەم، بەڵام بەشـێـوەیەکی نوێ لەناو ئەو (فـیـگەرەدا) ڕەمـز و هێـمـا و هێڵ و (زەخـرەفـە) بەکـاردێنم. چەند شـتـێک بەکـاردێنم کـە بەشـێـوازێکی نوێ بتگەڕێنیـتـەوە لای خۆمان.

رامـان: مەبەستمان ئەوەیە بڵێین ئەگەر پێشانگایەک لە بەرهەمەکانت بکەیتەوە، خەڵکێک دەتوانن بڵێن ئەوە ئیشی کوڕە کوردێکە؟

فوئاد عـەلی: ئیتاڵیاییەکان دەڵێن ئێمە ئەگەر ئیشی تۆ لەناو سـەد ئـیـشی دیکە دابنێین دەیناسـینەوە بەبێ ئەوەی واژۆکەت ببینین، چونکە ئیشێکی تایبەتییە، ئەو تایبەتییەش لەو شتانەوە هاتووە کە دەیبینم و بینیومن.

رامـــــان: ئەی هەست دەکـەی ئەوە ناسنامـەیەکـە دەگـەڕێتـەوە بۆ کـورد بوون و تایبـەتمەندیی کـولتـووری کوردی، ئەگەر وا باسی بکەین ئەوەی تۆ جیاواز دەکاتەوە ئەوەیە تۆ بە کورد دەناسرێیت؟

فـــوئاد عـــەلی: دەتوانین تارادەیەک وا بڵـــێین من هونەرمەندێکی نوێم، هونەرمەندێکی کوردیشم.

رامان: بەڵێ لە واقیعدا جیهانیشی.

فوئاد عـەلی: ئەو بەرهەمەی دەمەوێ پێشانی بدەم و دواییش لەبەر ئەوەی پەیکەرسازیان نییـە، من هەست بەشتێکی دیکەش دەکەم، پەیکەرەکانمان دەبێتە بناغـەی هونەری بۆ نەوەی نوێ. دەبێـتـە بنەمـایەکی هونەری کـە جحێڵ و لاوەکان چێژی لێ وەردەگرن.

رامـــان: تۆ وەک هونەرمـەندێک ئەو پێناسـەیەی بۆ ڕەسـەنایەتیت هەیە ئەوەیە ئەوەی لێرە بینیـوتە و ئەوەی هەستت لێرە خڕت کردۆتەوە و بە بیرو وێنای خۆت دەرت بڕیوە، ئەمە تایبەتمەندییەک بە هونەرەکەی تۆ دەدا، بەڵام ئەوەی لەنێـوان قـسـەکـانی تۆ بۆ پرسـیـارەکـەی ئێـمـە بەدەستمان کەوت ئەوەیە تۆ لەبەر ئەوەی تایبەتمەندییەکت بۆ هونەری خۆت لەناو کـۆمـەڵێک تایبـەتمەندیی دیکەدا پێکهـێناوە، بەوە تۆ شـتـێکت بۆ کـەلەپووری هونەریی مـــرۆڤـــایەتی زیادکـــردووە، ئایا بەوە تۆ بوویتـــە هونەرمەندێکی تایبەتمەند، یا بەو شتانەی لێرەوە لەگەڵ خۆت بردووە بۆ ئەوێ؟

فوئاد عەلی: بەو شتانەی کە لێرەوە لەگەڵ خۆم بردووم ئەوانە یارمـەتیـاندام ببم بەهونەرمـەندێکی تایبـەت. من گـــرینگی بە هەمـــوو شـــتـــێک دەدەم، بۆ وێنە من ئەو دانیـشـتنەی ئێـسـتـا بەبەشـێک لە ژیانم دەزانم و بۆشم گرینگە. ئەوەی کە لە دەوروپشتمە پارچەیەکە لە ژیانم. ئێمە کەم دەژین لە ژیاندا، دەبێ وابژین کە هەر ساتێک ئیـعـتـبـارێکی گـەورەی هەبێ، ئەوساتە بۆ ئێـمـە چەند گرینگە، ساتێکی مێژووییە. دانیشتین و دوو قسەمان گـۆڕییـەوە، بێـجگە لەوەی گـۆڤـاری ڕامـان کـەڵکی لێوەردەگرێت، پاشان کـە هەسـتـاین هەر کـامـان بیـرلەوە دەکەینەوە چی بۆ گەلەکەمان بکەین و چۆن باشتر خزمەتی پێبکەین، هەرکـەسـە بەپێی تاقـەتی خۆی و لە شـوێنی خۆیەوە.

رامـــان: ئەوکاتەی کە لێرەوە چوونە بەغدا بۆ کۆلێژی هونەر جوانەکان، ئەوکات بە تەما نەبوون کۆمەڵێک گەنج پێکەوە کاربکەن و گرووپێک پێکبێنن؟

فوئاد عەلی: زەحمەت بوو، ڕەنگە لە ساڵانی داهاتوودا ئەو شتە بێتە پێشێ، بەڵام ئەوکات گرووپێکی هونەری نەبوو و دامەزراندنەکەشی زەحمەت بوو.

رامـــان: لەو ساڵانەدا لە کوردستـان زۆر گرووپ هاتنە پێش، گرووپی چوارکەس و گرووپی هەشت کەس و چی و چی هەن... بۆیە دەڵێم ئەوکـات ئێـوە کـە یەک ئاسـتـی ڕۆشنبـیـری و هونەریتـان هەبووە لەوانەیە بیـرتـان لەوە کردبێتەوە ناوێک بۆ خۆتان دابنێن؟

فـــوئاد عـــەلی: زۆرجـار بیـرمـان لێ دەکـردەوە، بەڵام نەبووینە گرووپ، لەگـەڵ یەکـتـر ئیـشـمـان دەکـرد لەگـەڵ یەکـتـر پیـشـانگامـان دەکـردەوە، بەڵام پێـویسـتـی بە بەیانێکی ڕۆشنبیری هەبوو کە ئەوکات نەبوو.

رامـــان: تۆ پێت وایە ئەو گـرووپە هونەریانە تا چەند خزمەتی بزاڤی هونەری دەکەن؟

فوئاد عەلی: لەگەڵ ئەوە نیم. من لەگەڵ دروست کردنی گـرووپی هونەری نیم. حـەزدەکـەم هەر کـەسـە ئەزمـوونی خۆی هەبێ.

رامـــان: ئەمـە شتـێکە و هەیە، دەبینی لەنێوان سـەد کەسدا سێ چوارێک شێوازی کارکردنیان لەیەکتر نزیکە و گرووپێک پێکەوە دەنێن، تا داکۆکی لە شێوازەکەیان

بکەن و لەقەرەباڵغی جودای بکەنەوە.

فوئاد عەلی: پێم وایە کاریگەریی لەیەکتر وەردەگرن، من لەگەڵ ئەوەدانیم.

رامان: هەندێک تایبەتمەندی دیکە لە دنیای هونەردا هەیە بۆ وێنە تۆ هونەرمەندێکی پەیکەرسازی، پێش هەموو شتێک بیر لە چی دەکەیتەوە کاتێ بیرۆکەیەک ئابلۆقەت دەدا ئیشی لەسەر بکەی، یان جۆری کەرەستەکە خۆی دەسەپێنێ، یان هەر لەخۆتەوە دەست دەدەیتە کارکردن، یان مۆتیڤێک هەیە ئیشی لەسەر بکەی؟

فوئاد عەلی: من لەپێشدا بیر لە بابەتەکە دەکەمەوە دەپرسم چ بکەم، دوایی ئەو شتە بە چ شێوەیەک جوانە بەرێوەبچێ و کەرەستەکەش چی بێ؟ لەو ساڵانەدا من هەر بە برۆنز یان بە قوڕی سیرامیک دەیکەم، ئەوجا برۆنزیش زۆر گرانە.

رامان: واتە بەلای تۆوە یەکەم شت بیرۆکەکەیە، پاشان بیرکردنەوە لە کەرەستەی جێبەجێ کردنی کارەکە، پاشان دەست بە ئیشەکانی دیکە دەکەی.

فوئاد عەلی: دەزانن بۆ دەیکەم بە برۆنز، چونکە لە ئەورووپا بەشداری چەندین پێشانگا دەکەی کە کارکردن بە برۆنز ئاسانترە، یەکەم ناشکێ و بۆ گواستنەوە خۆشترە، دواییش ئەو شتانە ئەگەر بێنەوە کوردستان دەبنە شتێکی کۆن و برۆنز (٥٠٠) ساڵ و تەنانەت هەزار ساڵیش هیچی لێ نایەت.

رامان: لەوکاتەی پەیکەرێک ساز دەکەی، بینەری هونەریت لەبەرچاوە؟

فوئاد عەلی: بیری لێ دەکەمەوە، بەڵام لەکاتی کارکردندا شتی نوێ دێتە پێشێ، بۆیە من هەر لەسەرەتاوە دەزانم چی دەکەم.

رامان: تۆ کە رووت کردۆتە ئەو ئیشە، رێکەوتووە کەسایەتییەکی نەتەوەیی، ڕەمزێکی نەتەوەیی کە کاریگەریی لەسەر تەواوی کۆمەڵگای کوردی هەبووە، یان کەرەستەیەکی مێژوویی وەک داستانی مەم و زین، یان خەج و سیامەند، شتێکی لەو بابەتانە تا چەند حەزت کردووە لەناو هونەرەکەتدا دەربڕی و تا ئێستا چەندت دەربڕیوە و لەم بارەیەوە چیت کردووە؟

فوئاد عەلی: تا ئێستا ئەو بابەتانەی کە بەخۆم لەبەرچاوم گرتووە، ئافرەت و عەشق و شتی لەو بابەتەیە، بەڵام وەکو ڕەمزە سیاسی و مێژووییەکان، یان مەم و زین، ئەوە لە داهاتوودا شتیان بۆ دەکەین.

رامان: یانی شتی وات لە خەیاڵدا هەیە؟

فوئاد عەلی: بەڵێ هەیە.

رامان: ئەی کەسایەتییەکی مێژوویی و نەتەوەیی؟

فوئاد عەلی: تەنانەت شیرین و فەرهاد من باوکم لە قەسری شیرینەوە لە بێستوونەوە هاتۆتە ئێرە.

رامان: ئێستا دەچینە سەر تەوەری پرۆژەی پێشمەرگەی نەناسراو، ئەوەی دوێنێ و پێرێ پیشانت دا، باسی بیرۆکەکەمان بۆ بکە؟ ئەو بیرۆکەیە چۆن سەری هەڵدا، ئایا لەلایەن سەرۆکی حکومەتەوە داوات لێ کرا؟

فوئاد عەلی: من لە ئیتاڵیا بووم کاک قەرەنی جەمیل هات گوتی من وەک پەیکەرتاشێک دەتناسم، لە کوردستان نیازێکی ئاوا هەیە و بەتەمان پەیکەرێکی لەو بابەتە دروست بکەن، ئێمە وەکو پەیکەرتاشی کورد تۆمان هەیە حەز دەکەم بیر لەو مەسەلەیە بکەیتەوە، منیش لەوکاتەوە بیرم لێ کردەوە.

ئێوە دەزانن لێرە کار بە پارەیەکی زۆر دەکرێ کە دواجار تەواویش نییە، هەرکەسە بەزەوقی خۆی دەیکا، من یەکسەر بیرم لە شتێک کردەوە، چونکە ئەوە پەیکەرێک نییە من بە ئازادیی خۆم بمەوێ لێرە داینێم. زۆر ئاسایی جاری وایە پێت دەڵێن پەیکەرێکمان بۆ ئەو گۆڕەپانە دەوێ، تۆ بەدڵی خۆت ئیشی تێدا دەکەی و پەیکەرەکە دادەنێی و تەواو دەبێ، بەڵام ئەوە مەسەلەیەکی مێژوویی و سیاسیشە. من دەبێ لەبەرامبەردا هەست بە بەرپرسیارەتی مێژوویی بکەم. پرۆژەی (جندی مجهول)، یەکەم شت ئێمە (جندی)مان نەبووە خەبات بکات، پێشمەرگەمان هەیە، لەبەر ئەوەش (پێشمەرگەی نەناسراوە). بیرم کردەوە کە ئەو شتە تەنیا موڵکی من نییە، بەڵکو موڵکی هەموو کورد و هەموو دنیایە، بۆیە کاری وا زۆر زەحمەتە، کە تێیدا هەست بە بەرپرسیارەتییەکی قورس دەکرێ. یەکەم جار بیرم کردەوە ئێمە چیامان هەیە، چیا ئاومان دەداتێ، قیرمان دەداتێ، زێڕمان دەداتێ، چیایە کە خەباتی تێدا کراوە، چیایە کە دیفاعمان بۆ دەکات، چیا بەشێکی گرنگی خاکی کوردستانە.

رامــــــان: یەکـێک لەو شـتـانەی لەو کـارەی تۆدا دەستخۆشانەی دەوێ تۆ شاخت هەڵبژاردووە، کە شاخ لە مێژە هەر پشت و پەنای کورد بووە.

فـوئاد عـەلی: ئەوە شاخە و لەو پارچە شاخە من وەرم گرت و بیرۆکەکەم دارشت. ئەو شاخە چۆن بێ؟ ئەو شاخە پەیکەری لەســـەرە، بەڵام پەیکەری کێ؟ پەیکەری پێشـمـەرگە! من حەز لە هونەری رووکەش ناکـەم. چووم هەمــوو (جندی مــەجــهــول)ەکــانی ئەوروپام دیت، بە ئینتـەرنێت هەمـوویانم سـەیر کـرد، لەبەر ئەوەی هەمـوو شـتـێک پێویستـە، چووم تەنانەت هەواڵی زۆر بچـووکم لەســەر کــورد دەرهێنا. گــوتم من ســەلکێک دەکــەم ســەلکێکی گـەورە کـە کـردمـە چوارپارچە، چوارپارچەی کـوردسـتـان لە سـەرەوەش رۆژێک هەیە کـە ئەو سـەلکە پێوەندیی لەگەڵ رۆژەکە هەیە... مودێلێکم بە تەختە بۆ کـرد و بە برۆنز پارچە سـەلکێکی بچـووکم کـرد و هاتمە هەولێـر فکرەکــەمــان پێـشــانی ڕێزدار (نێـچــیــروان بارزانی)دا. پێی باش بوو، کاک (قەرەنی)یش لەگەڵمان بوو لەژێر ئەو چیـایە چەند پارچە کـاغـەزێک هەیە، ئەو کـاغـەزانەش باسی مـێـژوومان دەکـەن، ئەو کـاغـەزانەش بوونەتە گۆڕەپانێـک و چیـاکـە لەسـەر ئەو کـاغـەزانەیە، یەکێک لەو کاغەزانە کەوتۆتە سەرچیایەکە کە ئەویش دەمـوچاوی ئافـرەتێکە گـوڵی نێـرگـزی بەدەسـتـەوەیە. کاغەزەکان بە مەڕمەڕ دروست دەکرێن و سەری کچەکە بە برۆنز دەکرێت. کە هاتمەوە هەمووم بۆ ڕێزدار (نێچیرڤان بارزانی) باس کـرد گـوتی دەمـەوێ زیاتر کـار لەسـەر ئەو ئیشـە بکـەن تا شـتـێکی زۆر باشی لێ دەرچێ. کـەنگێ تەواوبوون، کۆنفرانسێـک بگرە و هونەرمەندەکـان بانگ بکە و تێبینییەکانیان وەربگرە. چوومەوە و لەوێ لەگەڵ ئەندازیارێکی ئیـتـاڵی بەناوی (هێنچۆلۆنگۆ) دانیشتم. دەزانن لەبـەرچی ئەوم هەڵبــژارد، چونکـە کـەســێکی شارەزایە لە هونەر، نەک وەک ئەندازیارەکانی لای خۆمان کـە تەنیـا ئەندازیارن، ئەو پیـاوە زۆر حەزی لە هونەرە و یەکـێکە لەوانەی کـوردی زۆر خـۆش دەوێ، پازدە سـاڵ لەوەو پێش میهرەجانێکی لەخوارووی ئیتاڵیا ساز کرد و چەنـد پارەی لێ سـەرف کـرد بۆ ئەوەی گـەلی کـورد بە قـوتابخـانەکـان و بە خـەڵکەکـەی شـارەکـەی خـۆی بناسێنێت. کـاتی خۆی من و (وەلید ستی) لەگەڵ کاک قەرەنی و بەهائەدین پێشانگایەکی گەورەمان کردەوە کە ئەو کـابرایە بە دوایەوە بوو. من ناچم ئەندازیارێک بێنم کـە هیچ لەسـەر کـوردسـتـان نەزانێ، جگە لەوەی کـوردی خـــۆش دەوێ و بەدڵەوە ئەو ئیــشـــەی کـــردووە. ئەو ئەندازیارەش لە کـەرسـتـەی بیناسـازی شـارەزایە، لەگـەڵ کۆمەڵێک ئەندازیار باسیان کرد کە چ کەرستەیەکی نوێ هەیە بۆ ئەو پرۆژەیە بشێن بەکار بێ.

رامــــــان: لە گـفـتـوگـۆی بەردەوامـدا بوون؟ تۆ وەک هونەرمـەندێک ئەو کـەرسـتـانەت پێ باشـە کـە ئەو ئەندازیارە دەستنیشانی کردووە؟

فــوئاد عــەلی: بەڵێ ئەو لەلای خـۆی زانیـاری کـۆ دەکــردەوە، من لەلای خــۆم زانیــاریم کــۆ دەکــردەوە و بەردەوامیش یەکترمان دەدی و گفتوگۆمان پێکەوە دەکرد.

رامــان: ئەم کـارە چەند دانیـشـتنی پێ چوو و چەندی خایاند؟

فــوئاد عــەلی: چوار جار دانیـشـتین و شـەش مـانگی خایاند، ئەوکات کە گەڕامەوە فیلمەکە و پلانەکانم هێنا، خـوا یاربێ بەو زووانە پێـشـــانگایەک دەکـەمــەوە بەو مۆدیلانەی کە من کردوومە و جار بەجار گۆڕاون، نیشان دەدەم.

رامــــــان: دوا گـۆڕانت پێـشـانی ڕێزدار (نێـچـیـرڤـان بارزانی) داوە؟

فوئاد عـەلی: دەیبەینە خزمەتی و پێشانی دەدەن، لەبەر یەکگرتنەوەی دوو ئیــدارەکــە دەرفــەتی کــەمــە، بەڵام بەڵێنیـان داوە کە دەیانبینێ. ئەو پرۆژەیە بەو شێوەیە کە سـەلکەکـەم کـردە چوار پارچە و لەو چوار پارچەیەشـدا گۆڕانم تێدا کرد، لە پارچەیەکدا دەتوانی بچیتە ژووری و لە خوارووشەوە ئەوە ژووری گەورە گەورە دەبێ کە ژووری فۆتۆگراف و هەر شتێکە کە پێوەندی بە شۆڕشەوە هەبێ وەک مۆزەخانە لەوێ دەبێ.

هەروەها ژووری کۆنفرانسی دەبێ کە دەتوانی بە تەنیا بەکـاری بهـێـنی. لە پارچەیەک کـۆمەڵێک پێشـمـەرگـەم کـردووە کـە تفـەنگیـان پێیـە و بەرێگـادا دەڕۆن. لەلای سەرەوە پیتی لاتینی و پیتی عەرەبی و کوردی-یم وەک هێمایەک بۆ ئەدەبی کوردی بەکارهێناوە، چاوەکەشی بەو شێوەیەی کردوومە بۆتە باڵ کە هێمایەکە بۆ ئازادی.

رامــــــان: پرۆژەی (پێـشـمـەرگـەی نەناسـراو) دەبێ

پانتاییەکی بەرفراوانی بۆ دابین بکرێ کە بەرجەستە و دیاربێ، لە هەمان کاتدا بۆ ئەوەی ئەو کارە هونەرییە نەمرێ، نابێ هیچ بینایەکی بەرز لەو دەوروبەرە بکرێت، بەڕای تۆ چ شوێنێک هەڵبژێردراوە؟ ئایا بە ڕای ئەو کەسانەی بۆ جێبەجێ کردنی ئەو پرۆژەیە کاردەکەن، بیریان لەوە کردۆتەوە؟

فوئاد عەلی: بیرۆکەیەکی سەرەتایی هەیە کە لە پێشەوەی پارکی سامی عەبدولڕەحمان و لە نزیک فرۆکەخانەکە جێبەجێ بکرێت. هەروەک گوتت نابێ هیچ شتێکی گەورەتر لەوێ هەبێ، چونکە دەیکوژێت و دەبێ حیسابی ئەرزەکەشی بۆ بکرێ.

ڕامان: لەسەر چ ڕووبەرێک دروست دەکرێت؟

فوئاد عەلی: نزیک دە هەزار مەتری چوارگۆشەی دەوێت، کارەکە خۆی لەسەر دوو هەزار مەترە، بەڵام دەورپشتی دە هەزار مەتری چوارگۆشەی دەوێ.

ڕامان: ئەی ناکرێ لەناو هەولێر دابێ و شوێنێکی ستراتیژی بۆ چۆڵ بکرێت؟

فوئاد عەلی: ئەوەش دەبێ.

ڕامان: ئەوە دەکرێ و شارەکەش جوانتر دەڕازێنێتەوە بۆ سەردانی لەلایەن بیانیان و خەڵکانیشەوە ئاسان دەبێ، بەڵام ئایا ئەمە جێبەجێ دەکرێت؟

فوئاد عەلی: ئەوە حکومەت بڕیار دەدا، دواجار دەبێ ئەرزەکەش ئەو توانایەی هەبێ.

ڕامان: ئەو کارە کەنگی دەستی پێدەکرێ و چەندە دەخایەنێت؟

فوئاد عەلی: ڕەنگە بچێتە ناو پەرلەمان و باس بکرێت، من دەمەوێ شتێکیش بڵێم ئەو کارەی من دەمەوێ بەو شێوەیە بێ، هەر شتێکی تێدا سەرەف بێ تەنانەت فلسێکیش دەبێ کراوە و ئاشکرا بێت. ئەوەش حەقی خۆیەتی، لەبەر ئەوەی من بەرپرسی پرۆژەکەم و پێشم وایە بەرپرسیارەتییەکی مێژوویيە.

ڕامان: لە دروست کردنی ئەو پرۆژەدایە نابێ حیسابی قازانجی مادی بکرێت، وەکو ئێوە دەڵێن دەبێ کۆمپانیایەکی ئیتالی بیکات، چونکە ئەوان لەو جۆرە پرۆژانە زیاتر ڕەچاوی لایەنە هونەرییەکە دەکەن، چونکە ئەگەر مەسەلە قازانج بێت، لەوانەیە بەڵێندەرێکی هەولێریش بتوانێ ئەو کارە بەڕێوە ببات؟

فوئاد عەلی: قازانج هەموو کەس حیسابی خۆی بۆ دەکات، یەکەم شت دەبێ ئەو کۆمپانیایە ناسراو بێت و دەبێ گەرەنتی بدات کە تا چەندان ساڵ هیچی لێ نایەت، ئەوە بڕیارێکی تایبەتە کە لەگەڵ کۆمپانیاکە دەیکەین.

ڕامان: مێژووی هونەری پەیکەرسازی لە کوردستان بەڕای تۆ لەکوێوە دەست پێدەکات؟

فوئاد عەلی: لە مێژوویەکی سێ چوار هەزار ساڵەوە دەست پێدەکات، لە ئاشوورییەکان و لە بابلییە کۆنەکانەوە دەست پێدەکات. لەو ناوچەیەی کە پێی دەگوترێت (میزۆپۆتامیا) بوونی بووە.

ڕامان: بەڵام هەر پەیکەرسازی ئاشووری و بابلی پێوەندی بە کوردەوە نییە، بۆ وێنە پەیکەرەکانی وان و پەیکەرەکانی قەرەداخ و بێستوون ئەوانە هەموویان پێوەندیان بە کوردەوە هەیە، هەموو شارستانیەتی ئێرانی و میدی و ساسانی و فارسی و بابلی و ئاشووری لەپشت هونەر و مێژووی ئەو خاکەوەن کە کوردستانە.

فوئاد عەلی: ئەوە زیاتر توێژەرەوە دەتوانێ وەڵامی ئەو پرسیارە بداتەوە، چونکە ئەوەی کە لە کوردستاندا هەبووە، دزراوە و تاڵان کراوە و دۆڕاندوومانن، تەنانەت گوارەیەکی کۆن، مۆرێکی بچووک. ئێمە ئەگەر بزانین گەلی هیترووسکی کۆن هەتاکو ئێستا نازانین لەکوێ لە دایک بوون و لەکوێوە هاتوون، توێژەرێکی ئیتالی لێکۆڵینەوەیەکی کرد و بۆی دەرکەوت کە ئێمە لە کوردستان ناوچەیەکمان هەیە ناوی ئەترووشە. بە حوکمی وەرگێڕان دەرکەوت لەو گەلە نزیکە و پاشان زۆر شتی دیکەیان دیتەوە کە بەراوردیان کرد بۆیان دەرکەوت گەلی هیترووسک ناڵێم لە کوردستان لە دایک بوون، بەڵام وەک زۆر گەلی تر ماوەیەک لە کوردستان بوون، لە لوڕستان بوون و دوایی چوونەتە لای مدیترانە.

ئەوجا لە (وان) ئەو پەیکەرانەی کە هەن، وەک پەیکەرە کۆنەکانی کورد دێنە ئەژمار، بەڵام ئەوەش دەبێ لەلایەن لێکۆڵەرێکی مێژووەوە لێک بدرێتەوە، من دەزانم ئەو شتانەی لە کوردستان هەبوون زۆریان بەتاڵان بردران، ئەوانەی لە بەغدا هەنە، ئی کێنە؟ زۆربەی ئی کوردە. ئەوانەی لەمۆزەکانی لۆڤەر و بەریتانیاش هەیە ئی کوردن.

رامــــان: تۆ وەک هونەرمــەندێک زۆر کــەم تێکەڵاوی بزاڤی هونەریی کوردستـان بوویت، سی ساڵە دابڕانێکت لەگــەڵ ئێــرە بووە، لە هەندەران خــەڵوەتێکت گــرتووە و کــاری خــۆتت بەڕێوە بردووە، تۆ پێت وایە ئەو دوورە پەرێزییە بۆهونەرمەندێک سوودی هەیە؟

فــوئاد عــەلی: نا بە دڵنیـاییـەوە باش نییـە، من بە حـوکـمی ئەوەی چەند سـاڵە نەمـدەتوانی بگەڕێمـەوە بۆ کـــوردســـتـــان، بۆیە دوور کـــەوتوومـــەتەوە. لەوێ لە باڵوێزخـانەکـان یاسـایەک هەیە ئەوەی کـە لەسـەری نەنووسـرابوو (اتحاد طلبة)ی بەعسییان پەساپۆرتیان بۆ نوێ نەدەکـردەوە، منیش پەسـاپۆرتم نەبوو، بەتایبـەتی ئەوەی پەنابەری سیـاسی هەبێ، منیش لەوێ تێکۆشانی سـیـاسـیم هەبوو، ئیـدی نەمـدەتوانی هاتوچۆ بکەم، تەنانەت هەژدەسـاڵ نەمـتـوانی نامـەیەک بۆ مـاڵەوە بنووسم. جارێکیـان براکەمـیـان گرت و ئەزیەتیـان دا، بۆ ئەوەی ئەزیەتیان نەدەن، تەنانەت نامەشم بۆ نەدەنووسین. من خوازیاری ئەو دابڕانە نەبووم، بەڵام وای لێهات.

رامــــان: بەڵام ئەو دابڕانە، دابڕانێکی تەکنیکی بووە مـانای ئەوە نییـە کـە تۆ لە کـولتـوور و نەتەوەی خـۆت دابڕابێتی؟

فوئاد عەلی: هەرگیز دابڕان نەبووە لە میللەتی خۆم.

رامـان: بەڵام ئەو دوورە پەرێزی و خەڵوەتەش کەڵکی بۆ تۆ هەبووە، چونکە خــەریکی کــاری خــۆت بووی، ڕاسـتگۆیی بۆ هونەرمـەند زۆر گـرینگە، تۆ ڕاسـتگۆیی چەندە بە پێویست دەزانی، چونکە زۆر کـەس هەیە دەڵێ ڕاسـتگۆیی بەسـە بۆ ئەوەی کـاری جـوان بنووسـرێ و بکرێت؟ تۆ وەک هونەرمـەندێک ڕاسـتگۆیی چەندە بە گرینگ دەبینی؟

فـوئاد عـەلی: بە پێویسـتی دەزانم. لەسەرەتاوە گوتمان پێش هەمـوو شـتـێک دەبێ من لەگـەڵ خـۆم ڕاسـتگۆبم، دوایی دەمـەوێ بەخـۆم حـەزم لە هونەرەکـە بێت، چونکە پارچەیەکە لەمن.

رامان: هونەرمەندی وا هەیە بۆ ڕازی کردنی کۆمەڵێک دێت ئیشێک دەکات کە بەخۆی بەدڵی نییە!

فوئاد عەلی:ئەوە دەبێتە گفتوگۆیەک، تەنانەت لەنێوان هونەرمـــەندانی کـــوردیشـــدا من بـڕوام وایە هەر هونەرمـەندێک ڕێگای خـۆی هەیە کـە ڕۆژانە خـەریکی دەبێ و دەوڵەمەندی دەکات.

رامان: تۆ مەبەستت ئەوەیە بڵێی ڕاستگۆیی و جوانی و داهێنان و ئەخلاق و ڕوانینی هونەری، هەمـوویان یەک شتن ئەویش خۆت و ئینسان و تەعبیری خۆتە.

فـوئاد عـەلی: هەر خۆتی، ناتوانی لەخۆتی بگۆڕی و فێڵ لەخۆت بکەی.

رامــــان: دەتەوێ بڵێی حەقیـقـەت و جوانی بەیەکەوە دەڕۆن، لەگـەڵ هونەر حیلەبازی ناکـرێت. پرسـیـارێکی تیۆری دەکەین، تۆ ئێستا باسی ئەوەت کرد کە من لەگەڵ هونەر بۆ هونەر نیم، بۆچی؟

فــوئاد عــەلی: گــوتم وەک زاراوە بڕوام بە (هونەر بۆ هونەر) نییە.

رامـان: نیتشە قسەیەکی هەیە سەبارەت بە (هونەر بۆ هونەر) دەڵێ: هەر هیچ نەبێ هونەر بۆ هونەر ئەگــەر ســادەش بێ ئەخـــلاقی کـــۆن تێک دەشکێنێ و دژی ئەخلاقی کۆنە، ئێوە تا چەندە لەگەڵ ئەو قسەیەدان؟

فوئاد عەلی: هەر شتێک ئەخلاقی کۆن تێک بشکێنێ لەگـــەڵـیـــدام، بەڵام وەک زاراوە با پێـــوەندیمان بەو دروشمانەوە نەبێ، مـەبەسـتم ئەوەیە فوئاد عەلی ئیشی خۆی دەکـات و بیروباوەڕی خۆی هەیە و تەعبیـر لەخۆی دەکات، گەلەکەی ئیعتباری بۆ دادەنێن.

رامــــان: مـەبەسـتت ئەوەیە باسی ئەو خـاڵە بکەی، چونکە ئەوە حــاڵەتێکی زۆر زۆر حــەســاســە و لەلای زۆربەی هونەرمـەندان کـە خـەریکی کـاری هونەری دەبن زیاتر بە ڕواڵەتەوە خـــەریک دەبن، ئەوان گـــوزارشت لەخۆیان ناکەن.

فوئاد عەلی: زۆرتر لەسەر فۆرم کاردەکات.

رامــــان: ئەو بەخۆی هەست دەکـات کـە گرنگە، بەڵام خەڵکی دیکە بە گرنگی نابینن.

فوئاد عەلی: بەڵێ چونکە ئیعتباری خەڵک لە هونەردا زۆر گـــرنگە، هەرچەندە هونەر بۆ خـــۆتە، بەڵام تۆ بەو ئیعـتـبارە وەردەگرێت ئەگەر لەگـەڵ خۆت ڕاسـتگۆ بیت، خـەڵکیش بە ڕاسـتگۆ دەتبـینی و بمانەوێ و نەمـانەوێ دەگـاتە خـەڵکەکـە، دەنا ئەو دوو لایەنە و حـیلەبازییـە بەیەکەوە نارۆن.

رامان: ئێوە کە تێکەڵی هونەری پەیکەرسازین، چەندە لەگەڵ مۆسیقا ئاشنایەتیتان هەیە؟

فوئاد عەلی: من حەزم دەکرد ئالەتێکی مۆسیقا فێربم بە تایبەتی کەمان، بەڵام خۆم بەخۆمم گوت مەرج نییە ئامێرێک بزانی، بەڵکو دەکرێ حەزیشی لێبکەی، دواییش ویستم تەنیا لە بوارێکدا کار بکەم کە ئەویش پەیکەرسازییە.

رامان: بەڵام ئەو پەیکەرەی دەیکەی ئەویش وەک مۆسیقایە، ئەویش بۆ خۆی هونەرێکی موجەڕەدە.

فوئاد عەلی: ئافەرین، من زۆر ئامێری مۆسیقا لە ئیشەکانمدا بەکاردەهێنم، ئێستا کارم لەسەر کۆمەڵێک ئافرەت کردووە کە لەگەڵ کەمانچە سەما دەکەن.

رامان: مۆسیقاش لەکارەکانی ئێوەدا هەیە بەتایبەتی ئامێری فلووت.

فوئاد عەلی: بەڵێ زۆر ڕاستە.

رامان: کامە ڕێبازی هونەری پەیکەرتاشی زۆرتر کاریگەری لەسەر تۆ هەبووە؟

فوئاد عەلی:من سوود لە هەموویان وەردەگرم.

رامان: تۆ وەک پەیکەرسازێک چەندە لەگەڵ کاری پەیکەرسازەکانی کوردستان بە هەر چوارپارچەوە ئاشنای؟

فوئاد عەلی: لە ڕاستیدا کەمیان دەناسم، من پەیکەری کەمیانم دیوە، تاڕادەیەک تابلۆیەکانم دیون.

رامان: بۆ لەپاڵ هونەرەکەتەوە جار بەجار هەوڵت نەداوە لەسەر ئەو هونەرە قسە بکەی و ئاشنایەتیێک لەنێوان تۆ و خوێنەر و بینەردا هەبێت؟ حەزناکەی؟

فوئاد عەلی: سروشت و پێکهاتەم وایە تا شتێکم لێ داوا نەکەن بە پیریەوە ناچم.

رامان: باشە ئەوە ئێمە گۆڤارێک بەڕێوە دەبەین پێمان خۆشە وەک ناوێکی ناسراو لە بواری پەیکەرسازی، لەجیاتی ئەوەی لە مەجلیسێک لەسەر پەیکەرەکان قسە بکەی، بۆ وێنە پەیکەرەکانی شاری هەولێر دەتوانی وتارێک لەبارەیانەوە بنووسی و ئەو وتارە بنێری و ئێمە بۆتی بڵاوکەینەوە.

فوئاد عەلی: تا ئێستا بیرم لەوە نەکردۆتەوە.

رامان: هیوادارم لە داهاتوودا زۆرتر بیری لێ بکەیتەوە، چونکە لایەنێکی گرینگ و تەواوکەری کارەکانتە.

فوئاد عەلی: من زۆرتر خەریکی ئیشی پەیکەرتاشیم، وا ئیعتبارکە پەیکەرێکی من وەکو نووسینێکە، برادەرێک گوتی تۆ پەیکەرەکانت زمانتە و قسان دەکات.

رامان: بەڵام زۆر لایەنی نهێنی ئەو هونەرە هەیە ڕەنگبێ خەڵکی دیکە نەتوانێ پەی پێ ببات و بەو جۆرەی تۆ لێی شارەزابێ.

فوئاد عەلی: کاک ئازاد ئەو پسپۆرییە بە بینینی زۆر، دروست دەبێ، ئەوەی من دەمەوێ دەبێ دەرفەتی پیشاندانی بۆ بڕەخسێت، بەڕاستی من ناتوانم ئەو پەیکەرانە بێنمەوە کوردستان، چونکە پارەیەکی زۆری دەوێ، ئەو ئیشە هونەرییانەش تەنیا ئی من نین، ئەو پەیکەرانە دەبێ بێنەوە و خەڵکەکە بیبینێ.

رامان: تۆ پێت وایە بەکارەکان ئەو هوشیارییە دەخوڵقێ؟ لە کاتێکدا خەڵک چاوەڕوانی زیاتریان لەتۆیە، یەکەم هونەرمەندی دووەم زمان دەزانی و سێهەم لە مەڵبەندێکی گرنگی هونەری پەیکەرسازی دەژیت.

فوئاد عەلی: دەتوانین بەراوردێک لەنێوان ئەو شتانەی لەوێ هەیە و لێرە نییە بکەین.

رامان: باشە لەنێو ئەو لاوە کوردانەی کە لە دەرەوە و لەنێو خۆی کوردستان کاری پەیکەرسازی دەکەن کامیان توانیویەتی سەرنجی تۆ بۆ لای خۆی ڕابکێشێت؟

فوئاد عەلی: برادەرێک هەیە جارێک وتارێکی لەسەر پەیکەرێکی من نووسیبوو، دوایی بۆم دەرکەوت بەخۆشی پەیکەرسازە. ئەو زۆرباش لە پەیکەرەکەم تێگەیشتبوو بە چەشنێک ئەوەی من دەمەویت ئەو باسی کردبوو، کە هاتمەوە ئێرە زانیم ئەویش پەیکەرتاشە و لە شێوەکاری دەرچووە، خەڵکی هەولێرە ناوی (محەمەد هاشم)ە. لێرەشدا پێویستە بڵێم گۆڤاری شێوەکاری گۆڤارێکی زۆر باشە و پێویستە هەبێ، لە داهاتوودا زۆر گیروگرفتمان بۆ چارەسەر دەکات.